

MIQUEL DELS SANTS OLIVER

L'INTEL·LECTUAL DEL CANVI DE SEGLE

Ignasi Serra

El passat 9 de gener es complien cent anys del traspàs d'un dels grans intel·lectuals del catalanisme: Miquel dels Sants Oliver.

Potser a molts no els diu res aquest nom. I a Mallorca, per a molts simplement els sona d'haver-lo vist en algun llibre de text o de ser el nom d'un carrer, però Oliver va ser el gran intel·lectual mallorquí del tombant de segle XX.

Nascut a Campanet el 1864, era fill de Josep Lluís Oliver, mestre i periodista, que aquell any estava destinat al poble on jo també vaig néixer. Poc temps després, la família Oliver i Tolrà partiria cap a Muro i Menorca per establir-se definitivament a Palma, on el petit Miquel dels Sants va créixer. Estudià Dret a Barcelona, on entrà en contacte amb els prohoms de la Renaixença i, tornat a Mallorca, començà a dirigir el diari que son pare havia fundat, *La Almudaina*, potser el diari més important de la Palma d'aleshores, ja que, com explica Damià Pons a *El diari "La Almudaina" en temps de Miquel dels Sants Oliver* (Di7, 1998): "sempre va tenir uns objectius bàsics ben fixats, que es mantingueren al llarg dels anys. Els interessos de Mallorca com a prioritat, la dignificació de la vida pública, la reforma del caràcter i els costums, la defensa i la difusió dels elements més fonamentals de la identitat col·lectiva, el foment de l'interès per les coses pròximes, l'estímul de l'esperit d'iniciativa, la modernització dels serveis i dels equipaments urbans, l'elogi d'un patriotisme fonamentat en els fets i no en les paraules inflades... foren alguns dels propòsits irrenunciabls del diari".

El 1887, i per arribar a un públic més popular, funda amb el seu amic, el també escriptor Mateu Obrador, el setmanari

La Roqueta. En aquest cas, els temes són similars als de *La Almudaina*, però adequa el missatge al lector. Si en el cas de *La Almudaina* és un lector instruït, de professió liberal, el de *La Roqueta* és de classe popular, potser enriquida, però sense una formació acadèmica ni un bagatge cultural profund. Des d'aquest mitjà, a través de proses costumistes, que en alguns casos s'assemblen molt als articles d'opinió, però també amb poemes, intenta fer reflexionar els seus conciutadans. Els dirà que no segueixin les modes, els dirà que reflexionin sobre els canvis de gustos arquitectònics o les festes populars perquè esbrinin si amb aquest canvi hi guanyam res o no, posarà la mirada atenta sobre determinats personatges que circulen per la ciutat, com aquell que ha quedat obnubilat amb Madrid i troba que tot el que és de Palma és poca cosa. A *La Roqueta* publicarà 92 articles de costums entre el 1887 i 1893, és a dir, entre els 23 i els 27 anys. Un jovenet que escrivia amb la maduresa d'un home que ha viscut, pensat i llegit molt i que ja començava a ser una autoritat intel·lectual a l'illa.

A través d'aquests dos mitjans, Oliver difon el seu ideari modernista i modern: defensa la creació d'una indústria turística per a dinamitzar l'economia illenca, que es basava en l'agricultura i

Miquel dels Sants Oliver a l'any 1904
Foto: Arxiu Serra d'Or

en la ramaderia, tot i que hi havia una mica d'indústria sabatera a la zona del Raiguer, i perquè els mallorquins obrissin la ment. Ell veia que Mallorca tenia un potencial enorme per captar viatgers, gràcies als seus paisatges i als seus monuments, però lamenta que Palma "no intenta desperezarse y engalanarse con los rudimentarios adornos de la urbanización y del confort exigido por los extranjeros, que llegan entusiasmados a nuestro país y se marchan después con las decepciones producidas por las dificultades que encuentran a sus soñadas expediciones y a sus anhelados viajes" En articles següents co-

mentarà les diferents deficiències que s'han de corregir, per acabar demanant un Hotel "suntuoso, bien amueblado, bien servido, con habitaciones preparadas para familias". El 1903 s'inaugurà el Gran Hotel i el 1905 es fundava el Foment del Turisme. Era la victòria d'Oliver en aquesta qüestió. Potser l'única que va aconseguir, tot i que si avui veié el turisme que ens visita, potser escriuria articles fent-nos reflexionar sobre si la sobrepoblació que vivim ens aporta més coses positives que negatives.

Ell veia que Mallorca tenia un potencial enorme per captar viatgers, gràcies als seus paisatges i als seus monuments

Relacionat amb la qüestió turística, reclamà l'aparició d'un partit polític mallorquí que defensàs els interessos de l'illa a Madrid, ja que veia que els seus clans no servien i que els polítics mallorquins que tenien presència a la capital no feien res. Des de les pàgines dels seus mitjans demanava als joves

Joan Alcover, al jardí de ca seva, acompanyat de Miquel dels Sants Oliver (dret) i altres dos amics. La imatge evoca tertúlies literàries que s'hi celebraven
Foto: Arxiu Serra d'Or

que s'hi implicassin més, que defensassin més el lloc on havien nascut i menys "la absorción centralista y uniformadora", és a dir, menys emmirallaments estúpids que no ens aportaran res i més per millorar el medi on vivim, ja que el seus defectes ens perjudiquen i les seves virtuts ens beneficien. Amb articles com aquests, Oliver crea el que anomenam "Mallorquinisme polític", el corrent polític que defensa els interessos particulars de Mallorca en front dels interessos particulars de la metròpoli, del centre de poder, la qual sol disfressar els seus interessos particulars com a interessos generals de l'Estat.

A més d'aquestes idees, Oliver va ser un gran defensor de la llengua. Tot i escriure bona part de la seva obra periodística en castellà i formar part d'una diglòssia professional habitual a l'època, Oliver va escriure tota la seva obra literària en català i va tenir l'atreviment d'usar el català en la sala de plens de l'Ajuntament de Palma en un homenatge a Marià Aguiló el 1899. No s'hi havia sentit la llengua de Lull i de March des del final de la Guerra de Successió.

Pel que fa a la seva obra, Oliver fa absolutament de tot. És el primer historiadore modern de Mallorca, amb una obra extraordinària com és *Mallorca durante la primera revolució*, en la qual explica com era la situació a l'illa durant la guerra del francès amb una precisió absoluta. Podríem dir que amb aquesta obra, crea la historiografia moderna, aquella que parteix dels grans fets històrics però que s'atura a esbrinar es petits fets del dia a dia per a entendre com vivia la gent.

Oliver va escriure tota la seva obra literària en català i va tenir l'atreviment d'usar el català en la sala de plens de l'Ajuntament de Palma

Fa d'estudiós literari amb *La literatura en Mallorca*, en la qual analitza meravellosament bé la literatura catalana feta a Mallorca durant el segle XIX. Encara avui és una obra de consulta ben vigent i molt recomanable, ja que explica com reneix la literatura, bàsicament poesia,

Foto: Arxiu Serra d'Or

Miquel dels Sants Oliver en una reunió de feina. (Imatge extreta de Palma, 1988)
Foto: Arxiu Serra d'Or

Foto: Arxiu Serra d'Or

catalana a Mallorca, com eclosiona, però també com s'esllangueix a mesura que els grans autors de mitjan segle XIX moren i els joves no segueixen les seves passes. "ha concluido nuestra ruta, el ciclo se ha cerrado", deia el 1894. Però, deu anys després, el 1903, quan ho publica en volum, hi afegeix un apèndix, el qual s'inicia amb la notícia que "el ciclo que dábamos por cerrado..., no se ha cerrado",

ja que miraculosament ha aparegut una nova fornada d'autors joves que publicaran la seva obra exclusivament en català, encapçalats per Maria Antònia Salva i Llorenç Riber, a més de la recuperació per a la nostra poesia de Costa i Llobera i el guany de Joan Alcover. Un miracle que, en bona part, s'ha d'agrair a un home: mossèn Antoni Maria Alcover, una força de la naturalesa que va empènyer moltíssima de gent a treballar per la llengua catalana.

És autor de poesies modernistes amb un toc romàntic. És autor de la novel·la *La ciutat de Mallorca* o de *Margalida. Paisatge mallorquí*, una obra que mai no s'ha publicat en format llibre, que té el valor de ser la primera novel·la apareguda a Mallorca, en les pàgines de *La Roqueta*, des de l'Edat Mitjana, o el millor exemple de novel·la costumista: *L'hostal de la bo lla*.

Per sort, avui la seva obra s'està publicant gràcies a la coedició de l'Institut d'Estudis Catalans i Lleonard Muntaner Editor. Fins avui han aparegut deu volums i l'onzè, dedicat a la seva poesia, apareixerà en pocs mesos.

Després d'uns anys molt intensos a Palma, feu el bot a Barcelona, on dirigí el

Diario de Barcelona i, sobretot, *La Vanguardia*, la qual convertí en un diari de referència a l'estat, sobretot durant la Gran Guerra, ja que era l'únic que oferia cròniques des de París, les de Gaziell, i des de Berlín, amb Enrique Domínguez Rodiño. A Barcelona també fundà l'Institut d'Estudis Catalans, el 1907, i formà part de la Secció Històrico-Arqueològica, però arran de la Setmana Tràgica i el cas Maura es distancià del catalanisme predominant, ja que ell era un gran defensor d'Antoni Maura. Al cap i a la fi, ha estat l'únic mallorquí que ha arribat a la presidència del govern espanyol i ell creia que el regeneracionisme de l'estat només podia arribar des de la perifèria i que, per tant, Maura era un aliat del catalanisme. Cap al final de la seva curta vida també presidí l'Ateneu Barcelonès. Una efígie seva ho recorda en una de les parets de l'edifici.

Fou un extraordinari periodista, a més d'un gran intel·lectual que intentà remoure les consciències del seu país, des de Palma i des de Barcelona

Oliver morí a Barcelona el 9 de gener de 1920 amb només 55 anys. Fou un extraordinari periodista, a més d'un gran intel·lectual que intentà remoure les consciències del seu país, des de Palma i des de Barcelona. Fou un liberal-conservador que volgué regenerar i modernitzar la seva societat, que volgué defensar la identitat que caracteritzava la seva ciutat, defensà la llengua catalana i la cultura que s'hi expressa.

El Consell de Mallorca, que l'homenatjà amb un acte a la Sala de Plens de la institució el passat 9 de gener, dia que es complien els 100 anys de la seva mort, organitzarà una sèrie d'actes per a difondre la seva figura. L'Ajuntament de Campanet també es pronuncià en el mateix sentit. Esperem que tot el que es faci serveixi per a fer-lo més proper i reconegut per tots, però, sobretot, perquè més gent el llegeixi. ■